

WIELOPODMIOTOWĄ ODPOWIEDZIALNOŚĆ ZA TRAGICZNY WYPADEK W WODZIE

Wojciech Wiesner

Akademia Wychowania Fizycznego we Wrocławiu

STRESZCZENIE

W stosunku do krajów Unii Europejskiej poziom bezpieczeństwa na polskich wodach jest w dalszym ciągu na niskim poziomie. Wskaźnik utonięć w naszym kraju jest dwukrotnie wyższy. Od 2013 roku zaobserwowano nawet wzrost liczby utonięć. Zazwyczaj, w każdym konkretnym przypadku powszechną uwagę skupia jakość pracy służby ratowniczej. Odpowiedzialność za ten stan jest jednak wielopodmiotowa. W rozważaniach poddano analizie zagrożenia zewnętrzne (warunki atmosferyczne, uwarunkowania prawne, trendy w ofercie rekreacyjnej nad wodą) oraz zagrożenia generowane przez różne grupy podmiotów działających nad wodą (gestorzy, usługodawcy, ratownicy, służby porządkowe i medyczne, uczestnicy korzystający z wypoczynku nad wodą, w tym sami poszkodowani). Celem artykułu jest ukazanie problematyki bezpieczeństwa nad wodą z punktu widzenia odpowiedzialności różnych podmiotów aktywnych w tym środowisku.

Atrakcyjność oferty rekreacyjnej nad wodą w dużej mierze wynika z emocji wywoływanych zwiększonym ryzykiem. Często im większe niebezpieczeństwo, tym większa atrakcja. A jednocześnie towarzyszy temu wzrost poczucia bezpieczeństwa, zbytnia pewność siebie i nadmierne zaufanie, które osłabia naturalny mechanizm obronny. Stąd tak wiele wypadków w wodzie spowodowana jest przez samych poszkodowanych. W artykule poszukiwana jest odpowiedź na pytanie o przyczyny takiego zjawiska.

Słowa kluczowe: rekreacja w wodzie, bezpieczeństwo, zagrożenia, odpowiedzialność.

ARTICLE INFO

PolHypRes 2017 Vol. 60 Issue 3 pp. 65 - 75

ISSN: 1734-7009 **eISSN:** 2084-0535

DOI: 10.1515/phr-2017-00016

Strony: 11, rysunki: 1, tabele: 1

page www of the periodical: www.phr.net.pl

Typ artykułu: przeglądowy

Termin nadesłania: 17.06.2017r.

Termin zatwierdzenia do druku: 01.09.2017r.

Publisher

Polish Hyperbaric Medicine and Technology Society

WSTĘP

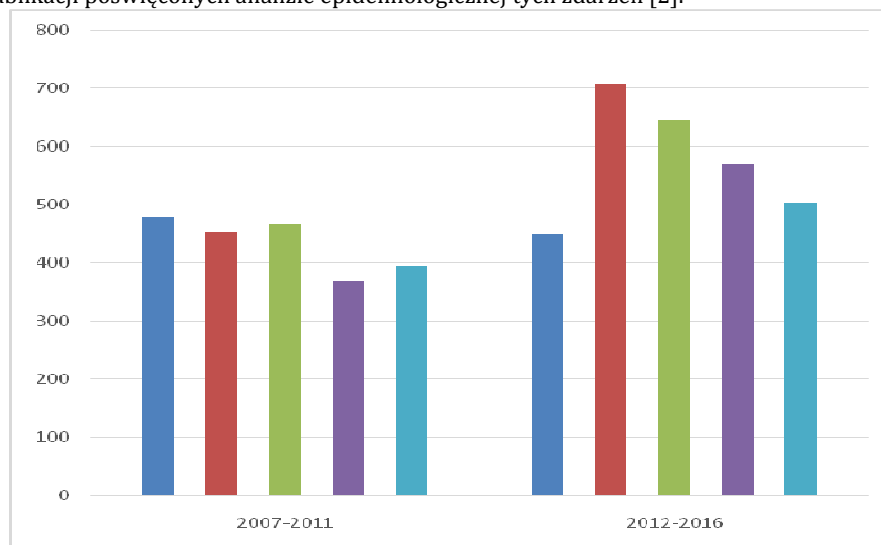
Najbardziej obiektywnym, a zarazem najbardziej diagnostycznym, wskaźnikiem pozwalającym ocenić jakość systemu bezpieczeństwa nad wodą są dane statystyczne dotyczące liczby utonięć. Zestawienia podawane przez Światową Organizację Zdrowia (WHO) wskazują, że corocznie w wodzie traci życie około 372 000 osób. Oznacza to, że w każdej godzinie tonie 40 osób. Są to w większości ludzie młodzi, do 25 roku życia. Utonięcia klasyfikowane są w pierwszej dziesiątce nienaturalnych zgonów w tej grupie wiekowej. W grupie do 15 lat rejestruje się corocznie ponad 140 000 utonięć, co świadczy, iż utonięcia są wśród trzech najczęstszych przyczyn zgonów na świecie w tej grupie wiekowej (po zapaleniu opon mózgowych i HIV). Tonie dwukrotnie więcej mężczyzn niż kobiet. Alkohol spożywany nad wodą jest najpoważniejszym czynnikiem ryzyka w większości krajów [1].

Zagrożenie życia w wyniku wypadkowych utonięć w Polsce jest znacznie wyższe od średniego w Unii Europejskiej (współczynnik standaryzowany umieralności 2,2 na 100 000 ludności w Polsce vs 1,2 w UE w 2012 roku). W Polsce ryzyko śmierci mężczyzn w wyniku utonięcia jest pięciokrotnie wyższe niż wśród kobiet, a co czwarta ofiara utonięcia była pod wpływem alkoholu [2].

W naszym kraju dane statystyczne o utonięciach gromadzi GUS oraz Komenda Główna Policji. Z danych Komendy Głównej Policji wynika, że w roku 2011, poprzedzającym wprowadzenie nowych regulacji prawnych w Polsce, utonęło 396 osób, a średnia za poprzedzające pięć lat wynosiła 432,8 utonięć rocznie [3]. Przez kolejne trzy lata (2012-2014), od momentu funkcjonowania nowego porządku prawnego, średnia ta wzrosła do ponad 600 utonięć rocznie. Mamy więc zauważalny wzrost tego zjawiska (Rys. Nr. 1). Być może są to pierwsze, niepokojące symptomy pogorszenia stanu bezpieczeństwa rekreacji nad polskimi akwenami.

W kolejnych dwóch latach zarejestrowano 571 i 504 utonięcia, a w bieżącym roku, od kwietnia do 14 września – 290 osób. Na ostateczną liczbę utonięć wpływa wiele zmiennych, między innymi warunki pogodowe panujące w Polsce w omawianym okresie, bowiem to one decydują o ilości osób korzystających z kąpeli. Im bardziej słoneczny rok, tym dłuższy sezon i więcej osób korzysta z wypoczynku nad wodą, co może skutkować proporcjonalnie większą liczbą wypadków utonięć [3].

Stan wiedzy na temat utonięć i ich uwarunkowań w Polsce wydaje się niewystarczający, o czym świadczy znikoma liczba publikacji poświęconych analizie epidemiologicznej tych zdarzeń [2].

Rys. 1 Zestawienie liczebności utonięć w Polsce na podstawie danych statystycznych KG Policji [3].

Czy można jednoznacznie określić kto ponosi odpowiedzialność za tak niski poziom bezpieczeństwa na polskich akwenach? Odpowiedzialność traktowana jest jako ponoszenie konsekwencji własnych działań, przede wszystkim prawnych. Bowiem to regulacje prawne precyzyjnie określają sankcje za negatywne skutki czynów niedozwolonych. Nie unikniemy w rozważaniach także kwestii odpowiedzialności moralnej. W rozważaniach uwzględniono logiczny związek przyczynowo-skutkowy między działaniem (lub zaniechaniem) a skutkiem.

Sens takich rozważań ma przede wszystkim charakter edukacyjny. Utonięcia są bowiem zaliczane przez WHO do grupy zgonów możliwych do uniknięcia w wyniku działań prewencyjnych i edukacyjnych [1]. Celem artykułu jest zaprezentowanie rezultatów rozważań poświęconych analizie przyczyn utonięć oraz wskazanie podmiotów odpowiedzialnych za taki stan.

ODPOWIEDZIALNOŚĆ OSÓB WYPOCZYW-AJĄCYCH NAD WODĄ

Relatywnie wysokie w Polsce ryzyko utonięcia można zminimalizować postępując zgodnie z logiką procedury zarządzania bezpieczeństwem (*risk management*). Analizę ryzyka wystąpienia tragicznego wypadku poprzedza rozpoznanie możliwych zagrożeń. Dla każdego rodzaju zagrożenia konieczne jest przygotowanie odpowiednich strategii zachowania się w sytuacji gdy ono wystąpi. Zarządzanie ryzykiem obejmuje działania polegające na:

- Identyfikacji ryzyka;
- Analizie ryzyka;

- Planowaniu sposobów radzenia sobie z ryzykiem;
- Śledzeniu ryzyka [4, 5].

Identyfikacja ryzyka utonięcia polega na rozpoznaniu czynników, które mogą doprowadzić do takiej tragedii. Sporządzeniu takiej listy implikuje wszystkie następne działania w procesie szeroko rozumianej edukacji dla bezpieczeństwa. Opanowanie umiejętności zarządzania ryzykiem pozwoli skutecznie panować nad negatywnymi skutkami zagrożeń występujących w rekreacji nad wodą. Teza ta wymaga, oczywiście, empirycznego potwierdzenia.

Analiza przyczyn wypadków nad wodami wykazuje, że najczęściej są one wynikiem niskiego poziomu kultury wypoczywania nad wodą, w tym nadmiernego spożywania alkoholu. Powszechnie jest nieprzestrzeganie zasad bezpiecznej kąpieli. Lekceważenie przepisów, regulaminu, a zwłaszcza zakazów i nakazów należy do najczęściej występujących zagrożeń wewnętrznych. Do tego należy dodać niski poziom sprawności pływackiej, brak umiejętności szacowania ryzyka, bezmyślność, nietrzeźwość. W 2014 roku w sopockim Aquaparku, mimo wyraźnego zakazu, kobieta wykonała zjazd na zjeżdżalni w momencie, kiedy basen, do którego wiodła rura, nie zdążył się jeszcze napełnić wodą. W efekcie uderzenia ciała o dno, doszło do złamania ręki. Nadmierne ryzyko podjął starszy mężczyzna na zjeżdżalni w Karpaczu - zasłabł w czasie zjazdu i pozostał na dnie. Zmarł w szpitalu (2012 rok). W 2015 roku, w Kaliszu młody człowiek najechał z dużą prędkością na chłopca tuż przed nim. Poszkodowany trafił do szpitala z poważnym urazem narządów wewnętrznych [6].

Zjawisko bezpieczeństwa w wodzie uwarunkowane jest więc postawą i zachowaniem samych osób kąpiących się. W takiej sytuacji nasuwa się oczywista konkluzja, że wśród podmiotów odpowiedzialnych za tragiczne zdarzenia w wodzie na pierwszym miejscu są osoby korzystające z wypoczynku nad wodą, w tym sami poszkodowani.

Poszkodowani, podejmując ryzykowne działania w wodzie, mniej lub bardziej świadomie, muszą ponosić pełną odpowiedzialność za skutki swoich zachowań. Zjawisko poszukiwania intensywnych przeżyć i skłonność do zwiększonego ryzyka można interpretować w oparciu o teorię poszukiwania doznań Marvina Zuckermana (ang. *sensation seeking*) [7]. Często jednak niebezpieczne działania osób aktywnie wypoczywających nad wodą wynikają z poczucia braku zagrożeń. Paradoksalnie, na zwiększoną skłonność do ryzykowania mogą wpływać istniejące zabezpieczenia. Zjawisko takie znane jest jako efekt Peltzmana [8] Należy więc przewidywać konsekwencje wynikające z tej nadmiernej ufności. Obie teorie mogą wyjaśnić motywacje osób podejmujących zwiększone ryzyko, jednak w żadnym razie nie zwalniają ich z odpowiedzialności.

Natomiast wzorcowym przykładem odpowiedzialności za swoje działania w środowisku wodnym są z pewnością pływacy długodystansowi (*open water swimming*). Mimo wysokiego poziomu zagrożenia – olbrzymie akweny, dynamika wody, hipotermia, zwierzęta morskie, żegluga statków, ograniczona orientacja i bardzo długi czas przebywania w wodzie – są doskonale przygotowani do ekstremalnego wysiłku w wodzie. Odpowiedni trening adaptacyjny oraz stosowane zabezpieczenia i precyzyjnie zaprogramowana logistyka minimalizują podjęte ryzyko.

Nieco inaczej postrzegana jest odpowiedzialność osób, które są świadkami tragicznych zdarzeń nad wodą. Oczekuje się od nich właściwej postawy i reakcji w postaci podstawowych działań ratunkowych. Jest to przede wszystkim imperatyw moralny, zarówno w ujęciu rygorystycznym, jak i liberalnym. Niezależnie od uznawanych zasad moralnych obowiązek udzielania pomocy jest usankcjonowany w prawie karnym. Jest to odpowiedzialność karna a nieudzielenie jej jest karane [9].

ODPOWIEDZIALNOŚĆ PODMIOTÓW ZABEZPIECZAJĄCYCH WYPOCZYNEK NAD WODĄ

Za bezpieczeństwo na obszarach wodnych odpowiada zarządzający wyznaczonym obszarem wodnym. Na terenie, na którym prowadzona jest działalność w zakresie sportu lub rekreacji, zarządzającym jest osoba fizyczna, osoba prawna i jednostka organizacyjna nieposiadająca osobowości prawnej, która prowadzi działalność w tym zakresie. Natomiast na pozostałym obszarze – właściwy miejscowo wójt (burmistrz, prezydent miasta), a na terenie parku narodowego lub krajoobrazowego – dyrektor parku [10]. Nowa ustawa spowodowała ograniczenie monopolu Wodnego Ochotniczego Pogotowia Ratowniczego i powstanie rynku usług w zakresie ratownictwa wodnego [10]. Czy będzie to miało wpływ na jakość pracy służby ratowniczej – czas pokaże. Zadania i obowiązki ratowników, mimo zmieniających się regulacji prawnych, są oczywiste.

W grupie podmiotów zapewniających bezpieczeństwo osób wypoczywających nad wodą najbardziej widoczni są ratownicy wodni. Podczas tragicznych wypadków odpowiedzialność służby ratowniczej za bezpieczeństwo osób kąpiących się analizuje się najczęściej, także na drodze postępowania prokuratorskiego. Uważam, że większość ratowników rzetelnie i z poświęceniem wykonuje swoją pracę. Należy jednak pamiętać, że za jakość pracy ratowników, w dużym stopniu, odpowiada podmiot zarządzający wyznaczonym obszarem wodnym. Podmiot zarządzający odpowiada bowiem za zatrudnienie ratowników i organizację ich pracy.

Za bezpieczeństwo grup przebywających nad wodą odpowiadają ich opiekunowie (nauczyciele, wychowawcy kolonijni, instruktorzy, piloci wycieczek, itp.). Osoby przyprowadzające do parku wodnego grupy szkolne i wycieczki muszą sprawować szczególnie skuteczny nadzór nad podopiecznymi. W większości tragicznych wypadków obejmujących ofiary zbiorowych wycieczek do parku wodnego, stwierdzono niedopełnienie wymaganych procedur. Dotyczy to także rodziców, którzy często nie sprawują właściwej opieki nad swoimi dziećmi. W poniższym zestawieniu zawarto przykłady tragicznych zdarzeń, w których wykazano nieprawidłowości w działaniach ratowników, opiekunów grup lub podmiotów zarządzających (Tab. 1).

Wybrane zdarzenia wskazujące odpowiedzialność podmiotów zapewniających bezpieczeństwo w parkach wodnych. Przykłady.

MIEJSCE	ZDARZENIE	ODPOWIEDZIALNOŚĆ ¹
2012 Poznań Termy Maltańskie.	10-letni chłopiec ze Śremu, podtopił się w basenie ze sztuczną falą. Zmarł po tygodniu w szpitalu (Cieśla 2013).	<ul style="list-style-type: none"> • Akt oskarżenia przeciwko trzem ratownikom. • Błędna organizacja grupy dzieci • Wady konstrukcyjne obiektu.
2006 Kraków Park Wodny	Utopił się 11-letni Kamil z Lipnicy Wielkiej.	<ul style="list-style-type: none"> • Zarzut dla kierownika ds. ratownictwa wodnego. • Zarzuty dla opiekunki szkolnej grupy.
2014 Sopot Park Wodny	Utonęła ośmioletnia dziewczynka.	Zarzuty postawiono ratownikowi i opiekunce grupy dzieci
2015 Dąbrowa Górnicza Park Wodny <i>Nemo</i>	16-letni pomocnik ratownika podczas zjazdu kontrolnego uderzył w zamknięty właz zjeżdżalni; trafił do szpitala.	Nieodpowiedzialność służb ratowniczych
2017 Wisła Park Wodny	Podczas kąpieli grupy ze Zgierza dwóch chłopców znalazło się na pod wodą, na dnie basenu. Nie udało się uratować jednego z poszkodowanych.	<ul style="list-style-type: none"> • Odpowiedzialność kierownika obiektu • Odpowiedzialność osoby bez uprawnień ratowniczych • Odpowiedzialność opiekuna grupy
2011-2013 Kutno Aquapark	9-letnia dziewczynka podtopiła się na basenie i przez kilka tygodni była w ciężkim stanie w szpitalu.	<ul style="list-style-type: none"> • Zarzuty dla 10 ratowników pracujących bez wymaganych uprawnień. Jedna z kobiet nie umiała nawet pływać! • Zarzuty dla Prezesa lokalnego WOPR • Odpowiedzialność kierownika obiektu

Za bezpieczeństwo nad wodą, jak i w każdym innym miejscu, w oczywisty sposób odpowiadają wszelkie służby i formacje państwowe – policja, straż miejska, ochrona obiektu oraz służby medyczne. Odpowiedzialność tych podmiotów nie jest tematem niniejszej pracy.

ODPOWIEDZIALNOŚĆ PODMIOTÓW OFERUJĄCYCH REKREACYJNE USŁUGI WODNE

Wiele osób aktywnie wypoczywających nad wodą potrzebuje nowych, ryzykownych atrakcji. Wyjaśnia to zjawisko wspomniana już wcześniej interpretacja zachowania ryzykownego (Zuckerman) [7]. Projektanci prześcigają się wręcz w oferowaniu atrakcyjnych rozwiązań, które mają wywołać silne emocje, w tym często nawet lęk i przerażenie. Poszukiwanie coraz bardziej atrakcyjnych i ekscytujących form zabawy w wodzie sprawia, że często stają się one jednocześnie coraz bardziej niebezpieczne. Jest to swoisty trend, w którym oferowana atrakcja ma być największa, zjeżdżalnia – najdłuższa i najszybsza, basen – najgłębszy, fala - najwyższa, itd.

Najlepszym przykładem mogą być zjeżdżalnie wodne. Powstają obiekty o coraz wyższej wysokości (nawet do 50 m), o różnych długościach (kilkaset metrów), skomplikowanej geometrii (kąt nachylenia bliski 90 stopni), a osiągnięta prędkość zjazdu może wynosić ponad 100 km/h (zjeżdżalnia *Turbo*). Mimo stosowanych zabezpieczeń zagrożenie jest realne.

Najbardziej dramatyczny wypadek wydarzył się w sierpniu 2016 roku na zjeżdżalni *Verrückt* w parku wodnym Schlitterbahn w Kansas. Ma ona ponad 50 metrów wysokości, a pontony osiągają prędkość przekraczającą 110 km/godz. Podczas zjazdu zginął wówczas 10-letni chłopiec. Media informowały, że podczas wypadku zjeżdżalnia go wręcz *zgilotynowała*. Postępowanie prokuratorskie nie zostało jeszcze zakończone, ale zarządca parku już postanowił zdemontować tę zjeżdżalnię².

W ofercie parków wodnych taką niebezpieczną atrakcją jest sztuczna fala, której wysokość często przekracza normy bezpiecznej kąpieli wymagane na kąpieliskach nadmorskich. Aktualnie jest to 70 cm [11]. Poza tym fala utrudnia ratownikom obserwację akwenu. Podobnie funkcjonują urządzenia imitujące rzeki, w których rwący nurt wody czasem przekracza normy przyjęte dla kąpielisk zlokalizowanych na rzekach. Prędkość wody nie powinna przekroczyć 1 m/sek [11].

W kompleksie tzw. wodnych placów zabaw wkomponowane są nadmuchiwane ściany wspinaczkowe, mosty linowe, trampoliny, katapulty, huśtawki i wiele podobnych urządzeń. Najbardziej niebezpieczne konstrukcje są zarazem najbardziej atrakcyjne - wieża wspinaczkowa, góra lodowa, katapulty i trampoliny. Zagrożenie wynika z możliwości wykonywania niekontrolowanych skoków do wody z wysokości ok. 3 metrów.

Oferta atrakcyjnych form aktywności na wodach otwartych jest równie bogata i w znacznej części obejmuje dyscypliny wysokiego ryzyka. Wśród nich mamy narty wodne, kajakarstwo górskie, skutery wodne, flyboard, canyoning, kitesurfing, rafting, skimboard, kneeboard, surfing, wakeboard, windsurfing i wiele innych. Należą do nich z pewnością także formy uprawiane pod wodą (np. nurkowanie jaskiniowe, wrakowe, itp.).

Proponowanie nowych, ekscytujących atrakcji wodnych powinno iść w parze z poszukiwaniem coraz bardziej skutecznych form zabezpieczenia. Odpowiedzialny usługodawca takiej oferty powinien zapewnić wysoką jakość usług

świadczonych przez firmę, najwyższej jakości stan sprzętu, urządzeń rekreacyjnych i rzetelne wykonywanie obowiązków przez pracowników firmy. Największe zagrożenia powstają jednak zawsze wówczas, gdy potrzeba zysku przestąpi nieodpowiedzialnemu usługodawcy nadrzędne wartości - życie i zdrowie ludzi korzystających z oferty.

ODPOWIEDZIALNOŚĆ PRZY ZAGROŻENIACH NATURALNYCH I CYWILIZACYJNYCH

Listę zagrożeń związanych z utonięciem tworzą także czynniki zewnętrzne, istniejące obiektywnie. Są one niezależne od kąpiących się. Mogą one mieć charakter naturalny lub cywilizacyjny. Te pierwsze występują przede wszystkim w akwenach otwartych, np. zmieniające się warunki atmosferyczne wywołujące zmiany w dynamice wody (falowanie, zawirowania, szybki prąd wody, zmiany w ukształtowaniu dna akwenu, itp.). W ekstremalnej postaci zagrożenia te przybierają postać powodzi, gwałtownych wiatrów czy fali oceanicznej (*tsu-nami*). *Tsu-nami*, które spustoszyło wybrzeża Indonezji w 2004 roku zabiło ponad 200 000 osób [12]. Zagrożenia te przekraczają skalą zniszczeń i liczbą tragicznych ofiar problem odpowiedzialności za zjawisko tylko samych utonięć. Odpowiedzialność za takie tragiczne skutki może mieć jedynie wymiar polityczny, systemowy a nawet globalny wyrażający się skutecznością przewidywania zmian pogodowych i przygotowania się na wystąpienie zagrożenia. Obiektywne zagrożenia zewnętrzne należy przewidywać i uwzględnić w zabezpieczeniu ratowniczym akwenu.

Wśród zagrożeń cywilizacyjnych, które mogą wydarzyć się również w środowisku wodnym wymienić należy katastrofy, awarie, zanieczyszczenia środowiska, ale także konflikty zbrojne czy akty terroru. Mają one podłoże społeczne i wynikają z wszelkiej działalności człowieka. Do tragicznej katastrofy doszło w 2012 roku, gdy w wyniku zatonięcia statku *Costa Concordia* utonęło 32 pasażerów, a 157 odniosło obrażenia. Jednostka uderzyła w skały w pobliżu wyspy Giglio. Za tę katastrofę morską odpowiedzialność poniósł kapitan Francesco Schettino [13].

W lutym 2004 roku wyniku nadmiernych opadów śniegu doszło do zawalenia dachu w moskiewskim parku wodnym. Ta katastrofa budowlana pływalni spowodowała kilkadziesiąt ofiar śmiertelnych, a ponad 150 osób zostało rannych. Prowadzone jest dochodzenie w sprawie winnych tej katastrofy [14].

Ośrodki nadwodne dotknęło także zjawisko terroryzmu. Do tragicznych ataków terrorystycznych doszło w ostatnich latach w Egipcie, Turcji czy Tunezji. Przestrzega przed nimi Ministerstwo Spraw Zagranicznych [15].

Odpowiedzialność za tragiczne skutki zagrożeń cywilizacyjnych trzeba przypisać ludziom, czasem bardzo konkretnym osobom, ale czasem odpowiedzialność ma jedynie wymiar ogólnospołeczny.

PODSUMOWANIE

W rozważaniach podjęto problem odpowiedzialności głównie w wymiarze prawnym. W podsumowaniu warto poruszyć aspekt odpowiedzialności moralnej odnoszącej się do powinności związanej z wykonywaniem obowiązków. Odpowiedzialność moralna pojawia się wówczas, gdy człowiek podejmuje swoje działania w sposób świadomy i dobrowolny. Świadomość działania oznacza, że człowiek powinien działać celowo i przewidywać skutki swoich działań [16]. Ważne spostrzeżenia na temat edukacji aksjologicznej formułuje Konaszewicz [17]. Uważa ona, że wybór i realizacja określonych wartości wymaga wysiłku i pokonywania przez jednostkę całego systemu przeszkód. Autorka w konkluzji stwierdza, że o dojrzałości aksjologicznej człowieka decyduje poziom jego autonomności, podmiotowości oraz rzetelność w zrozumieniu motywów swego postępowania [17].

Rozważania poświęcone analizie utonięć oraz odpowiedzialności różnych podmiotów za takie zdarzenia skłaniają do konkluzji, że w wielu przypadkach do szkody dochodzi z kilku przyczyn. Zastosowanie ma tu wówczas zasada odpowiedzialności solidarnej, według której każdy podmiot odpowiada za skutki własnych zachowań. Ma ona sens także w prawodawstwie cywilnym [18]. Można więc mówić o odpowiedzialności wielopodmiotowej. Odpowiedzialność za bezpieczeństwo nad wodą powinna być analizowana na każdym etapie zarządzania ryzykiem. Zarówno podczas rozpoznawania i analizy zagrożeń, jak i szacowania jego skutków.

W dalszej kolejności odpowiedzialność obejmuje planowanie bezpiecznych działań zapobiegawczych i ratunkowych. Wymaga to działań edukacyjnych. Strategicznym celem takiej edukacji jest zmniejszenie liczby utonięć i zapewnienie bezpieczeństwa nad wodami.

Sposób wypoczywania nad wodą, poziom kultury i bezpieczne zachowania się w wodzie, można skutecznie kreować środkami pedagogicznymi. Z perspektywy pedagogicznej, skuteczność edukacji uzależniona będzie od wpływu, jaki będziemy mieli na społeczeństwo. Społeczeństwo jest podmiotem i tylko przy takim założeniu możemy podejmować efektywne działania edukacyjne. Wśród różnorodnych celów i zadań edukacji dla bezpieczeństwa w wodzie wyróżnić można edukację pływacką, edukację prawną, edukację w zakresie kultury fizycznej, edukację ratowniczą, edukację ekologiczną czy edukację aksjologiczną.

BIBLIOGRAFIA

1. WHO Global Report on Drowning http://www.who.int/violence_injury_prevention/global_report_drowning/Infographic_web_EN.pdf [cytowano 2017-09-29];
2. Halik R, Poznańska A., Seroka W., Wojtyński B. Wypadkowe utonięcia w Polsce w latach 2000-2012 Przegląd Epidemiologiczny 2014; 68: 591 - 594 Polish [Drowning accidents in Poland in 2000-2012. Epidemiological review]; <http://statystyka.policja.pl/st/wybrane-statystyki/utonięcia/>; [cytowano 2017-09-29] Polish [Police drowning statistics];
3. Goszczyńska M. Człowiek wobec zagrożeń. Uwarunkowania oceny i akceptacji ryzyka, Warszawa Wydawnictwo Akademickie ŻAK; 1997: 227 s Polish [Man against threats. Conditions of risk assessment and acceptance. Żak, Warsaw] ISBN 83-86770-48-1;
4. Kaczmarek T.T. Ryzyko i zarządzanie ryzykiem, Difin, Warszawa, 2008: 395 s Polish [Risk and risk management. Difin, Warsaw] ISBN 978-83-7251-936-8;
5. Wiesner W. Parki wodne i wodne place zabaw - atrakcje i zagrożenia w: Stan, perspektywy i rozwój ratownictwa, kultury fizycznej i sportu w XXI wieku redaktorzy, Napierała M., Skaliy A., Bydgoszcz: University of Economy, 2017 s.75-84 Polish [Water parks and water playgrounds - attractions and hazards. In: State, prospects and development of rescue, physical culture and sport in the 21st century. red. M. Napierała, A. Skaliy, Bydgoszcz: University of Economy];
6. Strelau J. Psychologia temperamentu. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN, 2002: 499 s Polish [Psychology of temperament.] ISBN 83-01-13423-2;
7. Peltzman S. The Effects of Automobile Safety Regulation, „Journal of Political Economy”, 1975, 83, 677-726.
8. Kodeks karny – ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Polish [Polish Penal Code - Act of 6 June 1997] (Dz.U. z 2016 r. poz. 1137);
10. Ustawa z dnia 18 sierpnia 2011 r. o bezpieczeństwie osób przebywających na obszarach wodnych Polish [Act of September 18 2011 about the safety of people being in water areas](Dz. U. Nr 208, poz. 1240);
11. Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 6 marca 2012 roku w sprawie sposobu oznakowania i zabezpieczenia obszarów wodnych oraz wzorów znaków zakazu, nakazu oraz znaków informacyjnych i flag Polish [Ordinance of the Minister of Internal Affairs of 6 March 2012 on the manner of marking and protection of water areas and patterns of prohibitions, orders and information marks and flags] (Dz. U. z 2012 r. poz. 286);
12. <http://www.ekologia.pl/srodowisko/ochrona-srodowiska/trzesienie-ziemi-i-tsunami-na-oceanie-indyjskim.8115.html> [cytowano 2017-09-29] Polish;
13. mk/ja „Concordia tonęła bez kapitana. Katastrofa kosztowała życie ludzi i miliony dolarów <https://www.tvn24.pl/wiadomosci-ze-swiata,2/katastrofa-costa-concordii-kapitan-schettino-skazany,514541.html> [cytowano 2017-09-29] Polish [Concordia drowned without a captain. The disaster cost lives and millions of dollars];
14. Wojciechowski M., Moskwa: zakończono akcję ratunkową w Aquaparku, 2004-02-15, <http://wyborcza.pl/1,75248,1914321.html> [cytowano 2017-09-29] Polish [Moscow: rescue operation in Aquapark has been completed, 15 of February 2004];
15. http://www.msz.gov.pl/pl/informacje_konsularne/informacje_dla_podrozuujacych/zagrozenia/ [cytowano 2017-09-29] Polish;
16. Dziewiecki M. Moralny wymiar ludzkiego działania: być człowiekiem to być odpowiedzialnym http://www.opoka.org.pl/biblioteka/T/TM/moralny_wymiar.html [cytowano 2017-09-29] Polish [The moral dimension of human action: to be human is to be responsible];
17. Konaszkiewicz Z. Błędy popularyzacji psychologii jako zagrożenie dla pedagogiki aksjologicznej, w: Edukacja aksjologiczna, t.1 redaktor Olbrycht K., Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego Katowice, s. 57-66, (1994) Polish [Popularization of psychology as a threat to axiological pedagogy. [In:] Axiological education, t.1];
18. Capik M., Capik M., „Zasada odpowiedzialności solidarnej”;
19. <http://www.capik.com.pl/uploads/zasady%20odpowiedzialno%C5%9Bci%20solidarnej.pdf> [cytowano 2017-09-29] Polish [The rule of solidar responsibility].²

Wedle oświadczeń pierwszego autora, cytowane artykuły nie posiadają numeru DOI.

¹ <http://www.faktykaliskie.pl/wiadomosci/2-poturbowanych-nastolatkow-w-aquaparku.4953.html>
<http://www.nj24.pl/article/zmar%C5%82-ofiara-wypadku-w-hotelu-go%C5%82%C4%99biewski>
<http://www.dziennikzachodni.pl/arttykul/964246.kolejne-klopoty-aquadromu-w-rudzie-slaskiej-bedzie-proces-dziecko-mialo-wypadek,id,t.html>
<http://www.tvp.info/26476223/smierc-w-parku-rozrywki-chlopiec-zginal-na-najwyzszej-zjezdalni-swiata>
 Cieśla Ł. Wypadek w Termach Maltańskich: Oskarżono trzech ratowników!, Głos Wielkopolski (wydanie internetowe) Data dodania: 2013-07-16, <http://www.gloswielkopolski.pl/arttykul/946359.wypadek-w-termach-maltanskich-oskarzono-trzech-ratownikow,id,t.html>
<http://www.tvp.info/20174654/koszmarny-wypadek-w-aquaparku-pracownik-niemal-stracil-nos-za-wczesnie-by-oskarzac-kogokolwiek>
 B. Żurawicz, (2014) *Szef WOPR przyznaje się, dyrekcja w szoku. Ratownicza aquaparku uczyła się pływać po pracy?* 22 maja 2014, <http://www.tvn24.pl/lodz,69/szef-wopr-przyznaje-sie-dyrekcja-w-szoku-ratownicza-aquaparku-uczyla-sie-plywac-po-pracy,430935.html>
http://podhale24.pl/aktualnosci/arttykul/3159/Zarzuty_po_smierci_11latka_z_Lipnicy_Wielkiej_w_Aquaparku_.html
<http://www.tvn24.pl/pomorze,42/smierc-8-latki-z-aquaparku-zarzuty-dla-dwoch-osob,545764.html>
<http://slask.onet.pl/wisla-12-latek-utonala-na-basenie-drugi-chlopiec-w-ciezkim-stanie/8qzd1dy>;
 Kmieciak S. (2017) *Dwunastolatek, który tonął na basenie w Wiśle, wybudzony ze śpiączki* 20 stycznia 2017 <http://lodz.wyborcza.pl/lodz/1,35153,21271084,dwunastolatek-ktory-tonal-na-basenie-w-wisle-wybudzony-ze.html>
<http://kutno.net.pl/index.php?pd=news&id=44444>

² <http://www.esq.sg/lifestyle/health/news/boy-decapitated-on-waterslide>
<http://www.tvp.info/26476223/smierc-w-parku-rozrywki-chlopiec-zginal-na-najwyzszej-zjezdalni-swiata>
<http://www.tvn24.pl/wiadomosci-ze-swiata,2/usa-chlopiec-zginal-na-najwyzszej-zjezdalni-wodnej-swiata,666751.html>
<http://www.tvp.info/27897810/gigantyczna-zjezdalnia-uciela-chlopcu-glowe-zostanie-zdemontowana>

dr hab. Wojciech Wiesner prof. AWF
 Akademia Wychowania Fizycznego we Wrocławiu
 Al. Paderewskiego 35,
 51-612 Wrocław
 e-mail: wojciech.wiesner@awf.wroc.pl